

Örök modern tragédiák.

Írta: Perczelné Kozma Flóra.

Midőn e keserves, fogalmakat összezavaró, lelket megtompító, ideális magaslatokat letagadó korszakban kétszeres ragaszkodással forgatom az evangélium lapjait, napról-napra keserű mosollyal tartok szünetet egy jellegzetes feljegyzés előtt, mely a krisztusi tragédia legvégéről szól, midőn Pilátus és Herodes egyhangúlag megegyeznek a világ szabadítását célzó megváltó keresztrefeszítésében. »És aznapról fogva lőnek barátságosak egymás között Pilátus és Herodes: mert azelőtt egymás között ellenségesek valának!« (Lukács ev. XXIII. rész, 12. vers.)

Íme az emberiségnek ősidőkből eredő tragikomikus végzete, vagyis ön csinálta véghetetlenül alacsony tulajdonsága! Minden gondolkodó ember időszakról-időszakra konstataálhatja, hogy egy-egy igazság osztorozásában, keresztrefeszítésében még az ellenséges elemek is kezdet fognak, hogy ezen egyetlen egy pontban legalább »barátságosak« legyenek egymással!

Micsoda csodálatos tragédiája az az emberiségnek, hogy pl. míg a háború, prostitúció, kétféle morál s minden egyéb antiszociális szokás és intézmény »szükséges« voltát együttes barátsággal állapítják meg az egymással különben minduntalan harc- és háborúban élő nemzetek, sőt még azt a jelentéktelen és igazán nem sok vizet zavaró legújabb kezdeményezést is, hogy képzeletünkben egy órával előbbre éljünk e szomorú időszakban, a legtöbb nemzet máris helyeslőleg átvette egy csomó más haszontalansággal együtt, addig azt a világmegváltó gondolatot, hogy minden nemzet természetszerűleg, a józan ész és normális szív követelményei szerint — békebírószághoz forduljon legsúlyosabb panaszában is, vagy hogy a fehér rabszolgaságnak szégyenteljes, kultúrellenes intézményét magától érthetőleg egyhangúlag eltörölje, azt képtelen kimondani és megcselekedni!

Ebből látom én, hogy tulajdonképen az ősi tragédia is leginkább a tradicionális, csökönyös konzervativizmus győzelme az új világlátással szemben, mely alkalommal egyedül az asszonytábor állt ösztönöszerű igazságérzeténél fogva a megváltó eszmék mellé!

Hogy a sokak szerint »megbízhatatlan legendákból« összeállított biblia fővonásai mennyire pozitív történelmi dolgokon alapszanak, azt legvilágosabban Renan irataiból ismerhetjük meg, amelyekre pedig még a legkeresztényellenesebb ember más foghatja rá, hogy elfogultan vagy felületes tanulmány alapján vannak megírva. És senki határozottabban nem állítja, mint Renan, hogy micsoda ellentétes táborban állt már ekkor egymással szemben a férfi és a nő! Egyetlen egy asszony sem kételkedett a j e z u s i eszmék megváltó hatalmában és szociális értékében s míg maguk a tanítványok is elsompolyogtak a tragédia kitörésekor, (látva ügyüknek bukását) a hűséges asszonytábor az utolsó végfelvonásig állt mozdulatlanul a keresztfával szemben!

»Eltekintve a nők csoportjától«, mondja Renan, »kik más nem tehetvén, pillantásaikkal erősítették és vigasztalták a haldoklót — csak az emberi aljasság és ostobaság képét láthatta jézus utolsó perceiben«.

Kétezer év múlt el azóta, hogy ezen ősi tragédia alkalmával az akarata ellenére csak statisztá szerepet játszó asszonytábor »nem tehetvén egyebet«, résztvevő pillantásaival követte a szörnyű katasztrófa lefolyását; s ha jól megfontoljuk a dolgot, minden jóakaratumk és igyekezetünk dacára mi sem tehetünk még mást, mint hogy kétségbeesett, néma szemlélői legyünk minden egyes keresztrefeszítés műveletének!

De elég jellegzetes és sokatmondó ez a mi örökös keserves nézésünk! Ahogy kitörölhetetlenül fel van nem csak az evangélium gyönyörű poézisában, de a történelem reális lapjain is jegyezve, hogy micsoda kitartással álltak a megváltó keresztje mellett egy csoportban, egy akaratban, osztály- és valláskülönbség nélkül — éppen ebben az egy pontban egyesülve a Pilátusokkal és Herodesekkel ellentétben — a bibliabeli asszonyok, ugyanúgy megállapítja majd az utókor történelme azt is, (ha igazságos és következetes akar maradni), hogy a későbbi minden egyes keresztrefeszítésnél is egyedül az asszony — a minden egyes felfeszítésnél, igazságbukásnál maga is halálos sebeket felfogó asszony — maradt meg régi tradíciójánál: az abszolút igazság melletti következetes állásfoglalásnál!

Sovány kis eredmény — ha praktikus szemmel nézzük a dolgokat — a világtörténelemnek ezen pusztá és meddő tényállása! De ha ismerjük a nyugodt lelkiismeret áldásos és minden keserves körülmény között felemelő s boldogító érzetét, ha már az ősi tragédiák közül okvetlen választanunk kell a magunk számára, — miután, úgy látszik, tragédiánál egyéb nem igen jut a szegény, földön élő ember részére, — inkább ezt a mi kézfogásunkon alapuló tragédiát válasszuk továbbra is a Pilátusoké helyett; mert ezután legalább a kézmosás újabb tragédiája feleslegessé válik!

Mert a keresztrefeszítéseknél kétféle statisztá-iást lehet megkülönböztetni. Az egyik a nagy tömegnek önszántából, vagy talán inkább öntudatlananságából való lélek nélküli passzivitása; a másik pedig az elnémitáson alapuló, »kényszerűségből« eredő és már mártírságszámba menő statisztálás! Ez első passzivitásból nem igen várható semmiféle üdvös fordulat, legalább is míg egy erőteljes reformáció fuvalma életre nem kelti az átlag lelkeket. De már a másik keserves statisztálásban annyi a jogos öntudat, annyi az elfojtott tettvágy és energia, az igazságban való rendíthetetlen hit és bizalom, hogy lehetetlen miszerint előbb-utóbb egy szükségszerű akció: a szabad cselekvés áldott korszaka szinte természetszerűen be nem következék a számára!